Beklenen Devrim, Yaşanan Gerçek: Arap Baharında On Yılın Bilançosu

Yasin AKTAY*

Demokrasinin Dostları ve Düşmanları

Başladığı günün üzerinden on yıl geçmiş olan Arap Baharı birçok ülkede karşı devrimler yoluyla kışa çevrilmiş veya bitirilmeye çalışılmış olsa da devam eden bir süreç. 17 Aralık 2010 yılında esmeye başlamış olan bir değişim rüzgârı yer yer fırtınalara dönüşerek ve İslam dünyasının her yanını gezerek etkisini sürdürmeye devam ediyor. Bugünlerde bunu söylemek fazla iyimserlik, hatta ütopik bile sayılabilir aslında. Çünkü Arap Baharı süreçlerinin geçtiği yerlerde devrimlerden yeller bile esmiyor görüntüsü daha baskın. Bilakis devrimleri darbelerle bastırmaya çalışan güçler bugünlerde ciddi bir zafer havasında ve bu havanın kendilerine kazandırdığı istiğna ve şımarıklık içerisinde hareket ediyorlar. Bu tehlikeyi iyi atlatmış olmanın rahatlığı yüzlerinden ve hallerinden okunuyor, çünkü on yılın sonunda olayın ilk başladığı ve son saatlere kadar bir türlü düşmeyen Tunus'ta bile seçilmiş Cumhurbaşkanına bir darbe yaptırarak süreci murdar etmeyi başardılar. Devrimleri bastıran darbelerin ardında ülkelerin tam bir kaosa ve yönetilemezliğe sürüklenmiş olması elbette umurlarında değil. Zaten devrimlere karşı operasyonlarını yaparken hiçbir zaman halklara daha iyi bir yaşam ve daha iyi bir model vaat etmiş değiller. Bilakis her taraf kan revan içinde kalmış olsa ülkeler kaos ve istikrarsızlığa sürüklenmiş olsa ülkeler uzun süre bir yönetilemezlik cenderesine yakalanmış da

* Prof. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, yaktay@ybu.edu.tr, ORC ID: 0000-0002-6753-6286

olsa hiç önemli değil. Mısır'da öngörülemeyen bir siyaset, hiç kimseye güven vermeyen istibdat, tamamı ordunun kontrolüne girmiş, yolsuzluk ve yanaşmacı bir sisteme oturmuş bir ekonomi olması hiç önemli değil. Bu Mısırlılara yeter de artan bir şeydir. Suriye'de 1 milyon insanın katledilmesi, milyonlarcasının evsiz barksız dünyanın her tarafına dağılmış olması darbelerin doğal sonucu ve bu durum başlı başına buralarda yaşanan insanlık dışı müdahalelerin bir kanıtı. İspatlayıp hukukunu arayabilen arasın. Yemen'de tezgahlanan oyun nasıl olsa dünyanın güç merkezlerini ikna etmeye yetiyor, bu oyunun Yemen halkı payına düşeni istediği kadar kaos, açlık, yönetilemezlik olsun. Libya bir türlü yutulamayan bir kılçık gerçi ama orada da bağımsız bir Libya yönetimi olmaması önemli. Fransız'ı, Rus'u, Amerikalısı, Suudlusu, BAE'lisi bir olup ülkeyi peşkeş çekmenin derdine düşmüş.

Karşı devrim güçleri için halklara daha iyi bir hayat sunmak değil, ülkelerin kendi halklarının kontrolüne girmemiş olması önemlidir. Aradıkları yeni bir düzen değil, kendi kontrolleri dışına çıkmamış toprak parçaları. Tam da bundan dolayı bu topraklarda bahar mevsimi darbelerle bitirilemez. Çünkü bu topraklar üzerinde ihtiyaçları, beklentileri, daha iyi bir hayat arzuları, onur, ekmek ve özgürlük talepleri olan gerçek anlamda halklar yaşamaktadır ve bu halklar otokratik rejimleriyle geçmişte kolaylıkla idare edebildikleri halklar olmaktan çıkmış durumdadır. Bu halklar ciddi bir değişim sürecine girmiştir.

Bu değişim sürecinin her ülkede birkaç gün içinde gerçekleşmiş bir devrimle tamamlanması mümkün olmadığı gibi bir karşı darbeyle onu arka planda sevk eden bütün sosyolojik zeminiyle birlikte yok edilebilecek bir şey değil. Aslında bu süreç üzerinden bütün Arap İslam dünyasındaki sosyolojik ve siyasi durumlar ve değişimler izlenebileceği gibi bu sürece karşı aldıkları tutumlar ve konumlar dolayısıyla bütün uluslararası güçlerin ve aktörlerin durumları hakkında da çarpıcı tespitler yapılabilir.

Bu sürecin harekete geçirdiği yeni hassasiyetler dünyanın birçok ülkesini içine alan adı konulmamış yeni bir soğuk savaş düzenini de tesis etmiş durumda. Bugün bütün dünyada bu soğuk savaş düzeninin gerilimlerini, çatışmalarını yaşıyoruz. Bu süreçte özellikle 19. yüzyıldan beri büyük bir kibirle İslam dünyası üzerinde sömürgeciliğin keşif kolu gibi çalışan demokrasi, insan hakları, özgürlükler gibi söylemlerin İslam dünyası içindeki geçerlilik veya konvertibilite seviyeleri büyük hayal kırıklığı yarattı.

Sözkonusu batılı değerlerin Batılı ülkeler tarafından bütün dünyada uygulanmak için değil, sadece kendi ülkelerinde uygulamak için düşündükleri, hiçbir evrensel yanları olmadığı görüldü. Çünkü Arap dünyasında demokrasi, insan hakları, özgürlük, insanlık onuru talep eden Müslüman halklardı ve bunu vermemekte direnenler şimdiye kadar sırtlarını Batıya dayamış olan diktatörlerdi. Arap Baharının ilk dalgaları kıyılara vurduğunda çıkardığı sesleri Batılı kamuoyu ilk anda tanıdık buluyor ve Batılı zihniyetin fethi gibi algılayarak sevinçle karşılıyordu. Öyle ya telaşlanacak bir şey yoktu, Araplar da nihayet batılı değerleri keşfediyor ve imana geliyorlardı. Oysa yüzyıldır insanlık dışı bir sömürge ve istibdat altında yaşamakta olan Araplar için ekmek, özgürlük, adalet ve onur gibi kavramların batılı veya doğulu bir yanı olamazdı. Belki onlar bu hengamede sömürgecilik bahsini açmayı gereksiz bile buluyorlardı, ama bu değerlerin eksikliğinin aslında yaşadıkları Batılı sömürge yönetimlerinden kaynaklandığını unutmuş değillerdi. Bunu belki aynı yalanlarla uyutulmuş Batılı kamuoyu da bilemezdi ama galiba Batılı yöneticiler bilmiyor veya unutmuş değildi.

Şimdiye kadar "İslam ve demokrasi" başlıkları altında "İslam ve demokrasinin neden uyuşmadığı" soruları eşliğinde Müslümanların ensesinde boza pişirenler, şimdi Müslümanlardan gelen en güçlü demokrasi talebi karşısında ne yapacaklarını şaşırmış durumdaydılar. Sahi demokrasi Müslüman halklar için uygun bir rejim miydi? Müslüman halklar için uygun ki Müslümanlar bunu talep ediyor, ama ya İslam ülkeleri gerçekten demokrasi ile yönetilirse, biz onları eskisi kadar kolay yönetebilir miyiz?

Bu soru Batılı zihniyete zoraki bir yakıştırma gibi görünebilir. Oysa gerek Türkiye'deki darbe teşebbüslerine yaklaşımlarında gerekse de özellikle Mısır ve Libya'daki darbelere yaklaşımlarına baktığımızda bu konuda Batılı bakış açısını en iyi özetleyen sorudur. Nitekim, Mısır tarihinin dürüst seçimlerle ilk seçilmiş Cumhurbaşkanına karşı, seçildikten bir yıl bile geçmeden, başarısız oldu bahanesiyle yapılan kanlı katliama askeri darbeye darbe bile demediler. Darbecilerin işledikleri katliamlara, keyfi tutuklamalar ve işkencelere rağmen onunla ilişkilerini hiçbir şey olmamış gibi sürdürerek adeta darbecileri ödüllendirdiler.

Batılı demokrasinin beşiği sayılan Fransa, Libya'da meşru yönetime karşı darbe yapan Hafter'le iş birliği yaparak onun katliamlarına, insanlık suçlarına ortak olmaktan çekinmedi. Suriye'de yaptıklarını

saymıyoruz bile. Buna mukabil Türkiye'de FETÖ'nün bir diziye bağladığı darbe teşebbüslerinin hepsini öyle veya böyle destekledi. Türk halkının 15 Temmuz'da yazdığı demokrasi destanına kör ve sağır kaldılar. Belki Avrupa'da bile emsali görülmemiş şekilde, halkın demokrasisine kanıyla, canıyla sahip çıkarken ortaya koyduğu savunma genel olarak demokrasi tarihinin altın sayfalarına yazılası bir destan, ama Avrupalılar bunu görmezden gelmeyi tercih ettiler. Bunu yapmakla kalmadılar, başarısız darbeden sonra kaçan suçlulara kanat gerdiler, onların Türkiye'ye, aslında demokrasiye karşı açtıkları savaşa bütün lojistik, siyasal ve finansal desteklerini vermeyi de ihmal etmediler.

Böylece Arap Baharı süreci aslında en önemli devrimlerden birini Batı dünyasının kendi değerlerinin evrensellik iddiasını çürütmesi, demokrasi ve insan hakları konusunda Batının yürütmekte olduğu moral üstünlüğü bitirerek yaptı diyebiliriz. Arap Baharı sayesinde çok net bir biçimde görüldü ki, İslam dünyasında demokrasinin asıl düşmanları Müslümanlar veya İslam kültürü veya yerel güçler değil, bilakis bu ülkelere demokrasiyi fazla gören batılılar ve onların bu ülkelerdeki işbirlikçileridir.

Hatırlarsak Irak'a ABD askerlerinin gönderilmesi tezkeresi 1 Mart 2003'te TBMM'de reddedildiğinde ABD basınında "Biz sahiden İslam dünyasında demokrasi istiyor muyuz?" başlıklı yazılar yazılmıştı. Evet, özellikle Türkiye'de belki demokrasi istiyorlardı ama o kadar fazla, yani ABD'ye de hayır diyecek kadar değil. Arap Baharı hiç yapmadıysa bu devrimi yaptı ve tabii ki bununla kalmadı, kalmıyor.

Beklenen Devrim, Yaşanan Gerçek

Adına Arap Baharı denilen sürecin onuncu yılı münasebetiyle birçok anma ve anlama etkinliği düzenlendi. Salgın dolayısıyla çoğu online olarak düzenlenen bu etkinlikler için yaşanılan sürecin isimlendirmesinden, yaşanılan hadiselerin mahiyetine kadar on yıl her şeyi gözden geçirebilmek ve üzerinde düşünebilmek için uzun bir tecrübe birikimi. Ancak bu süre kuşkusuz insanlığın tarihinde çok küçük bir zaman.

Daha Baharın en güzel görünen sıcak günlerinde Devrimin Tunus halkasının liderlerinden, sonradan Münsif el-Mazruki'ye, Cumhurbaşkanı olarak Ankara'yı ziyaretinde bir konuşmasında, devrimin aksayan yönleri soruluyordu. Hiç unutmadığım, tarihsel sosyolojinin çok önemli bir gerçeğine ışık tutan şu ifadeleri olmuştu:

> "Devrimi ne zannediyorsunuz? Bir gecede olup biten bir şey mi? Karşısında hiçbir direnişin olmadığı sürtünmesiz bir ortamda cereyan eden tek yönlü bir süreç mi? Siz devrim kavramını tarihe mal eden Fransız Devrimi'nin kaç on yıl içinde rayına oturduğundan haberiniz var mıdır? Muhtemelen 1789'da olup bitti ve iki devir arasına kesin bir çizgi çizdi sanıyorsunuzdur. Oysa Fransız devrimi her türlü ihanetin, entrikanın, karşı devrim teşebbüsünün ortasında kanın da oluk gibi aktığı uzun süren bir süreçti."

Gerçekten de Marx'a devrimden 60 yıl sonra bile yaşananlara acı acı güldüren, Louis Bonaparte'ın 18 Brumaire'ini yazdıran çetrefil bir süreçtir devrim. Devrim kavramı, yirminci yüzyılın en önemli ideolojik kavramlarından birisi. Son derece yoğun bir mesiyanik anlam yüklenmiş tılsımlı bir kavramdır. Bir defa gerçekleştiğinde bu dünyayla ilgili bütün şikayetlerimizi bir anda bitirecek, koyunu kuzuyla dost edecek, insanlar arasındaki bütün ihtilafları çözecek, fakirliği bitirecek, adaleti tesis edecek bir tılsımlı bir an. Ütopyanın bütün imkansızlığıyla bir gerçeğe dönüşme umudunun adıdır devrim. Var olan durumdan rahatsız olan kitlelerin beklediği bir kurtarıcıdır. Ne kadar laik veya ateist inanç dünyalarıyla iç içe de olsa mehdi, mesih beklentisiyle aynı duygu dünyasına aittir. Beklenen bir şeydir. Beklenen şey aslında hiçbir zaman beklendiği gibi beklenen şekliyle gelmeyecektir. İnsan olarak gelecekle ilgili beklentilerimizdedir çoğu zaman sorun. Gelmekte olana yeterince açık olmayışımız, geleceği kendi zamanımızın uhdesinde görme, uhdesinde tutma ısrarımızda…

Arap Baharı beklenildi, ama beklendiği gibi değildi. Beklendiği gibi olmadı. Arap toplumları için, bütün Müslümanlar için ve bir yanıyla da bütün dünya için bütün beklenen her şey gibi bir imtihan oldu. Belki birileri için ne beklendiğini ve ne getirdiğini karşılaştırma imkânı verdi. Beklentiler bazen kendi sınırlarımızı, kendi sıkıntılarımızı oluşturmuyor mu? Asıl devrim belki de beklentilerimizi değiştirmekten geçiyor olmasın?

Arap Baharında bütün devrimlerin darbelerle, karşı devrimlerle boğulmaya çalışılmış olması, birçok yerde işlerin devrim öncesindekinden bile çok daha kötü bir hale gelmiş olması devrimin veya yaşanmış olanın, gelmiş olanın hiçbir işlevinin olmadığı anlamına gelmiyor. İnsanları kapılıp gitmiş oldukları rutinin kurulu düzeninden silkelemiş olması, ebed, müddet gibi görünen statükoların hiç de değişmez ve sarsılmaz olmadığını göstermiş olması başlı başına önemli bir işlevi olmuştur yaşananların.

Gerçekten de Mısır, Suriye ve Yemen'de bugün yaşanmakta olanlar tam da değişim isteyen, kendi iradesine sahip çıkmak isteyen halkları zapt-u rapt altın almak için daha ağır bir istibdat gerektiğini düşünen cahiliyenin uygulamaları. Bu cahiliyede yazık ki dünyanın en medeni, demokratik ülkeleri ile en ilkel müstebit devletleri adı konulmamış bir ittifak halindeler.

Oysa bir rivayete göre Arap ülkelerinde Devrim belki Batı dünyasının beklediği bir şey değildi ama ilk anda çok iyi karşıladığı ama sonra yine kafası karışarak tavrının değişmesine yol açan bir şey olmuştu. Burayı galiba çok iyi anlamak gerekiyor. Batı dünyası Arap Baharından ne bekliyordu ne buldu? Beklemediği Devrim geldiğinde onu ilk zamanlar kendi anlam ve değerler dünyasının bir yayılmasına benzetti zira. Gençler internet ve sosyal medya kullanarak özgürlük, onur ve ekmek istiyorlardı. Bunlar tanıdıktı, batılı türden talepler ve batılı türden hareketlerdi. Bu hareketler olsa olsa Batılı dünyanın bir yayılması olarak Batılı insanın milli aidiyet duygularını coştururdu ancak. Amma velakin ne olduysa sonradan oldu. O güzelim Devrim, Batı'dan bildiğimiz, tanıdığımız türden değişim hiç anlaşılmayan, ne getireceği bilinmeyen, meçhul bir yöne doğru akmaya başladı. Hem zamanla Devrimin öne çıkan isimleri, profilleri tanıdık olmaktan çıktı. Devrimci diye öne çıkanlar onların "çocuklarına" (their boys) benzemiyorlardı. O andan itibaren hangi araçlarla olursa olsun kontrol altına alınmayı her durumda hak eden riskli bir durum söz konusuydu.

O yüzden Devrim Arap halklarında her neye yol açtıysa, Batılı güç merkezlerinde kendi kendine karşı işleyen bir karşı devrime dönüştü. Kendi ülkelerinde istedikleri demokrasiyi İslam ülkelerinde aslında hiç de istemediklerini gösterdiler. İslam dünyasında demokrasinin en büyük engelleri arasındaki yerlerini ifşa etmiş oldular.

Mısır: Arap Baharı, Eninde Sonunda, Kaldığı Yerden…

Mısır'da darbe sonrası her aşamada yaşananlar Arap Baharı olarak başlamış olan sürecin darbelerle ve karşı devrimlerle bitmediğini ve kolay kolay bitmeyeceğini hatırlatmaya, öğretmeye devam etti. Bugünlerde durum nasıl göreli bir istikrara kavuşmuş görünürse görünsün. 2011 yılında gerçekleşen Devrimlerin bütün söylemleri, sloganları ve talepleri tekrar dile geliyor ve o gün oluşan toplumsal ittifaktan daha fazlasının oluşması için yine bir kıvılcım yetebiliyor. Bu, mevcut durumun nasıl bir baskılamayla devam edebiliyor olduğunu gösteriyor.

Arap Baharını bir kışa çevirmeye kalkışanlar, en kesif kışın neticesinde de yine bir baharın gelmesinin mukadder olduğunu hesaba katmıyorlar. Halkların birikmiş yüzyıllık beklentilerini görmezden geldiler. Devrimlerini çaldılar, umutlarını yok etmeye çalıştılar, gençlerini katlettiler, kalanlarını zindanlarda süründürmeye çalıştılar, birçoğunu ülkelerinden sürdüler. Ama halkların özgürlük, onur ve ekmek talepleri ne kadar bastırılabilir ki?

Fokur fokur kaynayan bir toplumsal dinamizm var Arap coğrafyasında. Dünyayla bütünleşmiş, insanca bir hayat talep eden, aşağılanmaya daha fazla tahammül etmeyen bir toplum. Toplumun dip alanlarında açmayı bekleyen taptaze tohumların yeşermesinin önünde kim durabilir? Neticede bu bahar ne kadar ertelense de eninde sonunda gelmesi mukadder. Sisi'nin kendi ülkesinin gelişmesi, tarih sahnesinde hak ettiği yeri alması ve Mısır halkının insanca bir hayat yaşama taleplerinin önünde nasıl bir engel oluşturduğu, gasp edilmiş bir devrimi zorla zindanda tutmaya çalışıyor olduğunu görüyoruz. 8 yıldır ülkesini içine soktuğu açmaz bugün bütün Mısır halkının ona karşı isyan noktasında birleşmesine yol açmış ve bastırılarak ertelenmiş olan baharın farklı aralıklarla tekrar gündeme gelmesini engelleyememektedir.

Arap Baharı, 17 Aralık 2010'da Tunus'ta Bu Azizi isimli bir seyyar satıcı bir kadın zabıtanın kendisine attığı tokadı kendi sabrının bardağını taşıran bir son tamla olarak görüp kendini yakmasıyla başladı. Bu Azizi'nin kendini yakmasını Tunus halkı kendi sabrını taşıran bir son damla olarak görmüş, bilahare Mısır, Libya, Yemen ve Suriye halkları da Tunus'ta tetiklenen sürece katılmışlardı. Domino etkisiyle yayılan bu sürecin aslında en önemli taşı Mısır'dı. Tarihsel, coğrafi ve kültürel konumu, aynı zamanda 100 milyona yaklaşan nüfusuyla Mısır'ın bu sürece katılımı Kahire'yi Arap Baharı sürecinin başkenti haline getirdi.

25 Ocak 2011 tarihinde 30 yıldır tek başına ülkeyi idare etmekte olan Hüsnü Mübarek, gençlerin ekmek, onur ve özgürlük sloganlarıyla düzenin değişmesi taleplerine karşı daha fazla direnemeyeceğini düşünerek havluyu attı. Onu Yemen'de yine ülkeyi 32 yıldır yönetmekte olan Abdullah Salih izledi. Libya'yı 40 yıldır yönetmekte olan Muammer Kaddafi ise bu dalgaya karşı şiddet kullanarak direnebileceğini düşündü. Bu durum kalabalıkları daha da öfkelendirdi ve bu duruşunun bedelini canıyla ödedi. Dalga İran ve Ürdün'e de uzandı, ama bu ülkeler kendi halklarının taleplerine karşı daha siyasi bir tutum

sergileyerek ilk başta talepleri dikkate alan bir cevapla dalgaları kırarak yumuşattılar. Sonrası da gelmedi. Kuşkusuz bu toplumsal talep dalgasının en kötü etkilediği ülke Suriye oldu. Suriye halkı ilk etapta rejimin değişmesini değil sadece bazı reformlar yapmasını istediği halde Esed, bu dalganın kendisini götürebileceği endişesiyle, kendisine kötü dostlarının verdiği akılla en şiddetli cevabı vererek bu dalgayı savuşturabileceğini düşündü. Tuttuğu yolda kendisine yardımcı olan İran ve Rusya, bilahare ABD'nin yardımıyla ülkesini tam bir ölüm tarlasına dönüştürdü. Ülkesinde yöneteceği insan kalmadı ama kendisi ülkenin başında kaldı.

Mısır'daki bahar çok değil sadece iki buçuk yıl sonra, arada yaşanan yeni anayasa süreci, Meclis ve Cumhurbaşkanı seçimlerinin ardından iyi, kötü bir demokrasi oturmaya başlamışken, 2013 yılının temmuz ayı başında tarihinin en kanlı ve en zalim darbesiyle ağır bir zemheri kışına döndü. Mısır'ın darbecisinin ve BAE'nin desteğiyle Libya'ya Amerika'dan ithal edilen Eski General Hafter aynı yoldan giderek hava kuvvetlerini ele geçiren darbesiyle Libya'da o günden beri devam eden bölünme ve iç savaşı körükledi. Yemen'de yine aynı eksen tarafından desteklenen Abdullah Salih'in Husilerle dansıyla orada da devrimin kazanımı bir darbe ve iç savaş süreciyle eskisinden daha kötü bir duruma döndürüldü. Mısır'a gelince, zihinlerde ve yüreklerde bir umut verici hatıra olarak kalan devrimin üzerinden geçen on yıl, daha iyi bir hayat isteyen Mısır halkına yaşatılan ağır bir ceza gibi. Bununla birlikte Firavun ülkesinde tarih tekerrür ediyor ve Firavunların kendi korkularının ürettiği zulümleri kendi sonlarını hazırlayan adımlar olarak birikmektedir.

Sisi'nin iktidar paranoyası kendi dostlarını bile kendinden uzaklaştırma noktasına kısaca geldi ve darbeyi beraber kotardığı güçleri bile teker teker tasfiye ettirdi. Son başkanlık seçiminde kendisine karşı adaylığını açıklayan eski Genelkurmay Başkanı Sami Annan, sadece bu hareketinden dolayı tutuklandı. Annan'ın Mübarek döneminin Genelkurmay başkanı olmasına rağmen, adaylık yarışında Sisi'ye karşı bütün öfkeli oyları toplayabileceği ve bunun Sisi'yi sandık yoluyla devirebileceği korkusu oluştu belli ki. Tabi Sisi'nin yönettiği bir ülkede dürüst seçimlerin yapılabilme ihtimali varsa. Bu ihtimalin olmadığı bilindiği halde, bu paniğe neden düşüldüğü de ayrıca manidar. Türkiye'de darbe sonrası hızla askerler ilk etapta göstermelik de olsa iktidarı sivillere bırakmanın telaşına girerler. Bunun meşruiyet arayışında çok önemsenen bir konu olduğu belli. Oysa Mısır'da veya Arap

devrimlerine karşı yapılan darbelerde darbecilerin böyle bir meşruiyet arayışı bile olmaması belki Arap sosyolojisine bağlanabilir, ama mevcut durumda bu sosyolojiden itibaren darbelerin bir tür sömürge mantığıyla yürütülüyor olması çok daha muhtemel. Sömürge gücünü ülkenin halkından değil genellikle uluslararası bağlantı veya anlaşmalarından alır. Demokrasi ve modern insan hakları söylemlerinin beşiği olan Fransa'nın Cezayir'de veya diğer sömürge ülkelerde yaptığı katliamlar ve sistematik insan hakkı ihlalleri dolayısıyla hiçbir zaman hesap vermemiş olduğunu hatırlayalım. Buna İngiltere'nin Hindistan'da yaptıklarını da katalım. Bugün Suriye'de, Mısır'da, Yemen'de, Libya'da yaşananlar bizzat kendi halkından çıkmış görünen darbecilerin kendi halklarına yaptıkları bu sömürgeci güçlerin siyasetlerini unutturacak türden. Bir meşruiyet arayışları olmaması, meşruiyet ötesi bir güç taşkınlığıyla süreci idare etmeleri, yine uluslararası desteklerinden aldıkları destekle yetinmelerinden kaynaklanıyor.

Bu arada Arap Baharı denilen sürecin özetle tasvir ettiğimiz bu sona ulaşmış olması dolayısıyla, yani sonuçlarına bakarak, bu sürecin baştan itibaren birileri tarafından tam da bu sonucu elde etmek üzere planlı yürütülmüş bir süreç olduğu değerlendirmeleri sıkça yapılıyor. Bu sonuç, evet, hiç de iç açıcı bir durum değil. Ama bugünkü sonucu elde etmek için sözkonusu birileri, yani ABD ve İsrail veya bu ülkelerin diktatörlerini baştan beri yöneten birileri, neden bu yola başvurma ihtiyacı duymuş olsunlar ki? Eski yönetimlerin hangisi bunların hangi sözlerinden çıkmıştı ki bugün itibariyle bu ülkeleri yöneten idareciler eskilerden daha fazla nasıl bir hizmet sunuyor, dünyanın varsayılan güç merkezlerine? Mübarek de Abdullah Salih de Zeynelabidin bin Ali de Kaddafi de sözümona dünya sistemiyle olabildiğince uyumlu çalışmıyorlar mıydı?

Peki Arap Baharı sürecini planlayarak on yıldır dünyanın sürüklenmiş olduğu bu istikrarsızlıklarla kaybettikleri pazarlarının, huzurlarının, bir sürü maddi kazanımlarının, alışverişlerinin karşılığında ne kazanmış olabilirler? Bu soruya verilebilecek hiçbir makul cevap yoktur. Çünkü bütün sosyolojik gelişmeleri kendi dinamikleri içinde değerlendirmekten kaçınan, her olayın arkasında mutlaka gizli bir el arayan bir yaklaşımla, bütün olayların başını sonucuna göre açıklayan bir yaklaşım sağlıklı bir çıkarımda bulunamaz.

İşin aslı Arap Baharı önceden görülemeyen bir sosyal patlamaydı. Bu ülkenin yöneticileriyle ittifakları olan ülkeler için tam bir sosyal

afet, bir depremdi. Bu depremin kontrol dışı olduğunda kuşku yok. Ancak bir kez gerçekleştikten sonra, kontrolleri dışında yeni bir dünyanın kurulması tehlikesi beliren bu olayı kontrol etmek için sonradan birilerinin bir dizi tedbir aldığında da kuşku yok. Alınan tedbirlerin yavaş yavaş da olsa onların felaketi haline dönüşmesi tarihsel bir modelin tekrarıdır. Çünkü bu tedbirler kanlı ve vahşi darbeler, ülkelerin istikrarsızlığa sürüklenmesi, halkların zulüm ve istibdat altında fakirliğe ve sefalete mahkûm edilmesinden başka bir sonuç doğurmuyor. Neticede belki günü kurtarmış gibi oluyorlar, ama Arap Baharı meşalesini bu tedbirlerin hiç birisi söndürmeye yetmeyecektir. O meşale yanmış bir kez. Bugün o meşale uzanamayacakları yerde insanların umudu, hedefi ve rüyası haline gelmiş bulunuyor.

Yemen: Devrim'e Karşı Sürekli Savaş ve İşgal Düzeni

On yılını geride bıraktığımız Arap Baharının Yemen'e bakan kesiminde, Mısır, Tunus ve Libya gibi 30 yıldır göstermelik seçimlerle işbaşında kalmayı başaran Ali Abdullah Salih'e karşı 27 Ocak 2011'de başlayan halk ayaklanması, Salih'in görevden çekilmesiyle sonuçlanmıştı. Hemen ardından başlayan ulusal diyalog süreçlerinin Yemen'de ciddi bir demokratik süreci işletmesi ve nihayetinde herkesin mutabık olabileceği demokratik bir düzenin tesisiyle sonuçlanması bekleniyordu. İlk etapta Salih'in yerine geçen yardımcısı Abdurabbu Mansur Hadi 21 Şubat 2012'de tek aday olarak girdiği seçimlerde ülkenin yeni Cumhurbaşkanı seçildi.

Ancak aradaki geçiş döneminin yarattığı güvenlik sorunları ve boşlukları orada İran'ın desteklediği Husilere de önemli bir faaliyet ve yayılma alanı açtı. Tabi bu yayılma alanı tamamen ellerindeki silahlı gücün, yanı zorun ve şiddetin sağladığı bir alandı. Husiler 2014 yılında Sanaa'yı ele geçirerek hükümete zorla el koymuş oldular. Ancak Husilerin İran destekli oldukları yaygın bir algı ve kanaat ise de Sanaa'ya kadar ilerleyerek yönetimi ele geçirmelerinde Birleşik Arap Emirlikleri'nin de çok önemli bir payı olduğu biliniyor.

Bu darbe beklenebileceği gibi Yemen'de ulusal diyalog sürecini tamamen durdurmuş oldu. Yemen'de çok az bir temsili olan Husilerin bütün Yemen'de yönetimi el koyma isteği, Şiilik aşısının kendilerine verdiği, yönetime hak sahibi tek grup olma iddiasından kaynaklanıyordu. Bu iddia zaten tabiatı itibariyle diyaloga açık değildi. Ancak bu kadar az bir topluluğun bütün Yemen'i ele geçirmesi ve buradaki

kontrolü uzun süre sürdürebilmesi sadece kendi imkanlarıyla olması, hatta İran'ın desteğiyle bile sürdürülmesi mümkün değildi.

Bilahare Suudi Arabistan ve BAE'nin başını çektiği, Bahreyn ve Mısır'ın da katıldığı bir koalisyon, Husilerin darbesine karşı Kararlılık Fırtınası ismi verilen bir askeri müdahale başlattı 26 Mart 2015'te başlayan bu operasyon başlayalı altı yılı bulma üzere. Ancak bu süre içinde Yemen'de iç savaş içinden her geçen gün daha da çıkılmaz hale geldi.

Bu süre içinde ülke sadece savaştan değil, aynı zamanda savaşın yol açtığı temiz su, gıda ve sağlık gibi temel hizmetlerin eksikliği yüzünden ortaya çıkan kolera, salgın hastalıklar ve zorunlu yer değiştirmeler yüzünden milyonlarca insanın hayatı allak bullak oldu. Yemen'de açlık ve hastalıklar nedeniyle yaşanan dram BM tarafından "dünyanın en büyük insani felaketi" olarak adlandırıldı.

Altı sene boyunca Yemen halkının yüzde beşini bile oluşturmayan silahlı bir örgüte karşı yürütülen bir savaşın ülkeyi kurtarmak yerine çok daha büyük sorunlarla baş başa bırakması gerçekten trajik bir durum. Aslında trajik olan yanı, bizzat kurtarıcı olarak gelenlerin yanlış yaklaşımlarında başkası değil. Yemen'in şu anda içinde bulunduğu durum sadece Husilerin çok güçlü, bir o kadar zalim, anlayışsız veya gaddar olmalarıyla izah edilebilir bir durum değil. Esas itibariyle Husilerin haksız oldukları kuşku götürmez bir gerçek. Ancak o kadar güçlü oldukları da o kadar doğru değil. Onlarla baş edilememesi de üstelik koalisyon güçlerinin çok beceriksiz veya güçsüz olmalarıyla da izah edilemez. Çünkü koalisyon güçlerinin sahip oldukları savaş ve mali güçler ve sahada kendilerine güvenerek onların yardımına bel bağlayan Yemen'in asil halkı birlikte Husi sorununu çok daha kısa sürede ve çok daha az maliyetle alt edebilecek güçteydi.

Hali hazırda Yemen'in yerli ve meşru güçleri aslında tek başlarına bırakılsa, hatta Husi tehdidiyle baş etmek için koalisyon güçlerince engellenmese bile kendi imkanlarıyla Husi tehdidini bertaraf edebilecek durumdalar. Ancak sahadan gelen net bilgilere göre ne zaman Yemen'in meşru güçleri Husilere karşı kararlı bir harekata girişseler karşılarında asıl engel olarak koalisyon güçlerinin karşı operasyonlarını görüyorlar. Şimdiye kadar Husilere karşı dönüm noktası niteliğinde kaç tane saldırının bizzat koalisyon güçlerince engellendiğine dair sayısız örnek olay yaşanmıştır. Üstelik meşru hükümet güçleri bilhassa Husilere karşı üstünlük sağlayacak nitelikli silahlardan mahrum bırakılarak adeta Yemen'de kaos ve istikrarsızlık durumunun süreklilik kazanması isteniyor gibi bir durum sözkonusu.

Neden? Neden sorunu çözmek çok basitken onu bu kadar zorlaştırmak için adeta kasıtlı bir çaba sözkonusu? Neden komşuda bir savaşı kolayca bitirmek mümkünken neredeyse kasıtlı olarak bu kadar uzaması isteniyor? Sorusu bile bu kadar tuhaf olan durumun, aslında sahada da şu anda devam eden karşılığı da o kadar tuhaf.

Libya: Devrimin İkinci Baharı

Arap Baharının Kuzey Afrika'daki üç önemli ülkesinden birisi de Libya idi. 40 yıl boyunca Libya'yı tek başına oluşturduğu kendine özgü bir yönetim tarzıyla ve acımasız bir istibdat yönetimiyle yöneten Kaddafi, Tunus'un Zeynelabidin bin Ali'si ve Mısır'ın Hüsnü Mübarek'inden sonra devrilen üçünü diktatör oldu. Diğer ikisinden farklı olarak Kaddafi halk ayaklanmasına karşı direnmeyi, halkıyla savaşmayı tercih etti. Hatta kendisinden önce devrilen Mübarek ve Bin Ali'yi korkaklıkla, teslimiyetçilikle suçlayarak kendisinin bu yolu tercih etmeyeceğini duyurdu. Sonu da bu yüzden diğer ikisinden çok daha feci oldu.

Mısır'da devrim 25 Ocak'ta tamamına erdi, ardından iki yılı aşkın süren geçiş döneminden sonra yapılan seçimlerde Muhammed Mursi ikinci turda Cumhurbaşkanı olarak seçildi. Ancak bir yıl geçmeden kanlı bir darbeyle devrildi. Aynı darbe Tunus'ta da değişik yollarla denendi, ancak son Cumhurbaşkanı eliyle gerçekleştirilene kadar başarılı olamadı. Tunus halkı, Arap Baharını başlatmış ülke olmaya atıfla, özellikle karşı devrimlerin finansörü ve komplocusu Birleşik Arap Emirlikleri'ne hitaben: "Biz komşularımıza devrim ihraç ettik, darbe ithal etmeye hiç niyetimiz yok" diyerek devrim yolundan vazgeçmeyeceklerini ilan ettiler.

Libya ise komşusundaki darbenin kendisine zorla, entrikayla nüfuz etmesini engelleyemedi. Uzun zamandır ABD'de yaşamakta olan eski General Hafter, Mısır modeli darbeyi, Mısır'ın darbecisi Sisi'nin lojistik ve askeri desteği ile Libya'ya tekrar ithal etti. 2014 yılında, yani Mısır'daki darbeden bir sene geçmeden Hafter, askeri üniforması ve beraberinde kendi tayin ettiği komuta kademesiyle birlikte Libya'da seçimle göreve gelmiş olan Milli Genel Kongre'nin lağvedildiğini ve geçiş dönemi için yeni bir yol haritası bulunduğunu duyurdu. Trablus'taki meşru yönetimi de terörist olmakla suçlayarak işe başlayan Hafter, böylece uluslararası dünyada kendine alan açacak maymuncuk bir söyleme de müracaat etmiş oluyordu. El koymuş olduğu

silahlı güç nasılsa kendisine istediğini söyleme ve dayatma fırsatı veriyordu. Aradığı şey asla Libya halkının tamamını içine alacak bir diyalog ortamı oluşturup yeni, çoğulcu, katılımcı bir Libya değildi.

Darbesini Doğu'da yaparak işe başlayan Hafter, Trablus ve Misrata'dakilere karşı savaş açmış olsa da aslında ilk savaşını yine başladığı yerde, yani bugün konuşlanmış olduğu Doğu'da verdi. Yola çıkıp konuşlanmış olduğu Bingazi'nin halkına karşı savaştı öncelikle. Kendisine muhalefet eden herkesi ya katlederek ya hapsederek veya tehcir ederek Bingazi'de itirazsız, muhalefetsiz, sindirilmiş bir halk oluşturdu. Takip ettiği yol Kaddafi'nin yoluydu ama ondan bile daha acımasız, daha şiddetliydi. Tıpkı destekçisi ve ihracatçısı Sisi'nin eski Mısır diktatörlerinden bile daha acımasız, daha katı olduğu gibi.

Daha işin başına geldiği ilk günlerden itibaren ele geçirdiği Bingazi, Derna, Elmerc, Beyda Ecdabiye taraflarından en az 250 bin kişiyi yerinden yurdundan etti. Bunların çoğu şimdi Bingazi ve Misrata taraflarına yerleşmiş durumda. Birçoğu her gün duymaya alıştığımız malum yasadışı göç yoluyla Akdeniz'in mavi sularına açıldı, çoğu Avrupa kıyılarına varmadan, Avrupa'nın gaddar göç karşıtı operasyonlarına kurban giderek Akdeniz sularına gömüldü.

Geçtiğimiz günlerde beni ziyaret eden Zorla Göç ettirilmiş Bingazililer Cemiyeti Başkanı Said Yasin el-Ubeydi'nin bu konuda anlattıkları içler acısı.

Said Yasin, bir süredir Libya'nın geleceği için gerek Berlin'de gerek Fas ve Tunus'ta BM gözetiminde yürütülen diyalog çalışmalarının çaresiz bir yanına işaret ediyor. O da şu:

> "Hiçbir şekilde başkasını tanımayan, tek hedefi tek başına herşeye hükmetmek olan Hafter'in bu görüşmelerde bir taraf muamelesi görmesi hem çaresiz bir durum hem de hiç adil değil. Çünkü Hafter hiçbir zaman bir diyalog peşinde olmadı. Onun tek hedefi tek başına iktidarına ortak olabilecek herkesi imha etmek. Bugün Türkiye'nin sahaya girişi sayesinde diyalogu tutunabileceği bir çare gibi görüyor ama o hiçbir şekilde diyalogda taraf olmayı hak etmiyor. Onun bir süreliğine ele geçirdiği Tarhune'de ardında bıraktığı toplu mezarlara bir bakın. Onun yolu ve yöntemi bu işte. Bu yolla bugün Doğu tarafının temsilcisi olarak görülüyor ya. Aslında orada da hakimiyetini sayısız insanlık suçları işleyerek ele geçirmiş olduğu nasıl görülmez? Orada elde ettiği askeri üstünlük, insan hakları mahkemelerinde yargılanmasını gerektiren uygulamalarıyla olmuştur. Bu uygulamaları ona Doğuyu temsil hakkı değil, bundan dolayı yargılanmasını gerektirir ancak."

Said Yasin sözlerini şöyle sürdürüyor: "işte bizler, halihazırda Trablus ve Misrata'da Bingazi'den göç ettirilmiş en az 150 bin insan, Hafter'in oradaki hakimiyetini nasıl kurmuş olduğunun canlı şahitleriyiz ve onun Doğu'yu temsil etmediğinin de. Biz göç ettirilmişleriz, bir de orada kalanların ondan razı olduğunu asla zannetmeyin. Hafter bir darbeci olarak, bütün darbeciler gibi hiçbir temsil hakkı ve yetkisi olmayan biridir"

Hal böyle olduğu halde, bugün Libya'nın geleceğinin görüşüldüğü mecraların hiçbirinde zorla göç ettirilmişlerin hiçbir temsili yok.

Oysa bu tür durumlarda en önemli sorunlardan birisi "yerinden zorla edilmiş insanlar" olmak durumundadır. Böyle bir konu bütün görüşmelerde çok tali bir konu iken, oluşturulan temsilci meclislerinde onları temsil eden bir tek üyelik bile tahsis edilmiyor. En son Tunus Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri'nin Libya Özel Temsilci Vekili Stephanie Williams'ın gözetiminde oluşturulan 75 kişilik listenin hangi kriterlere göre belirlenmiş olduğu zaten ciddi bir rahatsızlık konusuyken, bu kadar önemli bir kesimin hiçbir temsilcilerinin olmaması da ayrı bir soru işareti uyandırıyor.

Fransa, Mısır, Rusya, BAE ve Suudi Arabistan'ın şu veya bu yolla desteklediği Hatfer Libya'da ulusal diyalog ve devrim sonrası oluşan halk iradesi kavramını tamamen anlamsızlaştırmaya çalışan bir proje. Bu proje sahada Libya halkının iradesini tamamen yok sayan işgalci bir güç gibi çalışırken Trablus yönetimini teröristlikle suçladı. Burada Trablus'ta konuşlanmış olan ve BAE, Mısır ve Suudi Arabistan'ın baş düşman ilan edip şeytanlaştırmaya çalıştığı Müslüman Kardeşlerin varlığını kastetse de aslında Trablus yönetimi onlardan ibaret de değildi. Üstelik kendi saflarında İslam toplumlarının en ılımsız, en bağnaz, en uzlaşmaya kapalı, şekilci, Medhali denilen aşırı selefi grupları varken Trablus yönetimine karşı böyle bir bahane ileri sürmesi siyasalı silaha boğdurma yönündeki kurnazca yaklaşımın bir sonucuydu. Berlin Konferansı veya başka mecralarda yapılan barış ve diyalog çağrılarına Hafter silahlı gücüne güvenerek karşılık vermiyor ve bütün dünyanın gözü önünde darbeci tarzında ısrar ediyordu. Tam bu aşamada Trablus'u işgal yoluyla ele geçireceği bir anda aslında BM nezdinde de Libya4yı temsil edecek tek meşru taraf olarak tanınmış olan Trablus yönetiminin bütün dünyaya yaptığı yardım çağrılarına bir tek Türkiye cevap verdi. Türkiye'nin yardım çağrısına verdiği cevap Hafter'in ve onun arkasındaki bütün güçlerin darbe heveslerini, darbe yoluyla Libya'nın maddi varlığına el koyma heveslerini kursaklarında

bıraktı adeta. Türkiye yıllardır efsane haline gelmiş savunma sanayisinin ürünlerini de sahada test etme fırsatı bulduğu bu meşru müdahale ile Libya'da bütün havayı bir anda tekrar Bahar lehine çevirmiş oldu. Aslında bir bakıma karşı devrimler Türkiye'ye karşı yapılmıştı. Çünkü Arap Baharı bölgede Türkiye lehine çok önemli bir denge oluşturmuştu. Karşı devrimler ise bu dengeyi bozmak suretiyle bir bakıma da Türkiye'ye karşı fiili bir müdahale oluşturuyordu. Tevafuk şu ki Devrimlerin 9. yılında Türkiye Libya'da yaptığı müdahale ile birlikte devrimler lehine ikinci bahar rüzgarları estirirken, karşı-devrim aktörlerinin de bütün kaygılarını tekrar depreştirmiş oldu. Türkiye'nin bu karşı devrim aktörlerinin hedefi haline gelmiş olması, şeytanlaştırdığı İhvan veya siyasal İslam'ın safına Türkiye'yi de koymaları o açıdan çok da anlaşılmaz bir şey değil. Aslında bu şeytanlaştırma söyleminde hedeflenen ne Türkiye ne de İhvan, bizatihi demokrasiydi. Çünkü bu coğrafyada demokrasinin sosyolojik aktörü İhvan veya bütün çeşitleriyle siyasal İslam, demokrasi düşmanları ise otokratik rejimler, darbeciler ve onların arkasındaki uluslararası güçlerdir.

Sudan, Tunus ve Libya'da Devrim Hırsızlığı

Sudan Arap Baharı sürecinin etkilerinin nispeten ya hiç görülmediği veya çok az görüldüğü bir yer oldu. Ancak sürecin 8. Yılında bu ülkede bir devrim süreci büyük ölçüde darbeci malum aktörlerin desteği ve marifetiyle gerçekleştirildi. Yaşanan darbe ilginç bir biçimde bir devrim suretinde göründü geldi. Gerçek anlamda devrimci güçlerin bile devrim diyerek katıldığı bu sürecin bir yerinde ülkenin kültürüne, geleneklerine, inançlarına son derece ters bir grup işbaşında görüldü. Burada ve aslında aynı günlerde Libya'da yaşananların özeti halkların giriştiği devrimlerin organize işlerle çalınma girişimleri olarak nitelenebilir.

2018'in aralık ayı içinde Sudan'da ekmek fiyatlarının yükseltilmesini protesto olarak başlayan gösteriler bir Arap Baharı dalgasından söz ettirirken yazdığım bir yazıda gelişmelerin bahardan ziyade darbecilerin yeni bir organize işi izlenimi verdiğini söylemiştim.

Sudan'daki bir Devrim'i mevcut durumda Sudan halkının devrim hırsızlarına karşı korumasının çok zor olduğu görünüyordu. Aksine şu anda bütün olumsuz özelliklerine rağmen Ömer Beşir yönetimindeki Sudan'ın bu sürece sürüklenmesi bütün Afrika'da ciddi bir istikrar sorunu oluşturma tehlikesini barındırıyordu.

Ömer el-Beşir'in bütün eleştirileri hak eden 30 yıllık iktidarı her türlü başarısızlık, iç savaş, darbe, anayasanın askıya alınması, yolsuzluk örnekleriyle dolu. Bu yüzden halkların hiçbir rızalarının kalmamış olduğu bu yönetimin gitmesini, yerine yüksek katılımlı, şeffaf, dürüst, hesap verebilir yönetimiyle işbaşına gelecek bir sistemi talep etmelerinden daha haklı bir şey olamazdı. Bu haklılık zaten Ömer el-Beşir'in yakınlarının, beraber yola çıkmış olduğu arkadaşlarının bile katıldığı, savunduğu bir toplumsal talep haline gelmişti.

Sudan'daki halk hareketi büyük bir ısrarla, ortaya koyduğu irade davasında önemli bir mesafe de kaydetti. Ancak devrim yapamadı henüz, yaptığı şey sadece bir askeri yönetimi başka bir askeri yönetimle değiştirmek olabildi şimdiye kadar. Tamamlanmamış devrimin bir askeri darbeyle soğutulmaya çalışılmasını ise ayağa kalkmış olan halk kabul etmiyor tabi. O yüzden meydanlar ilk günkünden daha büyük kalabalık kitlelerle doluyor ve taleplerinin bir Devrim düzeyinde yerine getirilmesini talep ediyorlar.

Ancak işin bu aşamasında malum bölgesel ve küresel devrim hırsızları veya devrim katilleri de boş durmadı. Devrimi doğmadan boğmak veya çalmak için bütün çabalarını ortaya koydular.

Sudan'da işbaşına gelen on kişilik yüksek askeri konseye malum Körfez ülkelerinin yoğun baskıları ilk günden itibaren başladı. BAE-SA-Mısır eksenli yoğun bir lobi faaliyetiyle askeri konsey üyelerine bir rota çizilmeye çalışıldı. Bu rotada Mısır tecrübesine ve tavsiyesine kulak vererek gerekirse meydanları doldurmuş olan kitlelerin üzerine rastgele ateş açarak birkaç bin kişiyi katletmek vardı. Böylece Mısır'da olduğu gibi insanlar evlerine tıpış tıpış dönmek zorunda kalacak ve Sudan halkının henüz doğmamış Devrimi gasp edilmiş olacaktı.

Sudan halkı BAE-SA-Mısır ve diğer ABD ve Avrupa ülkelerinin kendi devrimlerini çalmasına karşı büyük bir bilinç ve duyarlılık içinde tabi. Her türlü müdahale girişimine karşı tepkilerini sahada ortaya koydular. Ancak devrimlerinin şiddetle, zorla çalınmasına karşı nasıl bir tedbir alacaklardı? Taleplerine cevap verme adına Ömer Beşir'i indiren askeri konsey kendilerini mi dinleyecek yoksa şu anda akbabalar gibi Devrimlerinin üzerinde dolanan acımasız, devrim katillerinin istediklerini mi yapacaklardı?

Kuşkusuz devrim katillerinin yapacakları tekliflerin peşinden gittiklerinde Sudan'ı bekleyen bundan sonra telafisi çok zor bir zulüm ve istibdat, bedelini sadece Sudan halkının ödeyeceği bir yoksulluk ve yokluktan başkası olmayacaktı.

Sudan'da yaşanan bu sürecin üçüncü yılına vardığımızda aslında darbe işinin bile bir noktadan sonra sponsorluğunu yapanlar açısından çok da sınırsız kredilerle desteklenebilecek bir yatırım olmadığını gösterdi. Sudan'ın Ömer el-Beşir zamanında uluslararası ilişkilerinde Türkiye'ye olan yakınlığı, Arap Baharı süreçlerinin yanında duruşu onu darbeci aktörlerin hedefleri arasına koymuştu. Ancak çalınan bir devrimin altındaki toplumsal baskıyı karşılamak için gerekli yatırımları göğüsleyebilecek bir ekonomi veya finansman kaynağı yoktu. Sudan bir bakıma kapanın elinde kalan, elinde patlayan bir ülke görünümü verdi. Bir yandan Sudan'da 30 yıllık Ömer el-Beşir ve ardındaki toplumsal güçlerin kök salmış örgütlülüğü var. Görünürde kotarılmış bir darbeyi ayakta tutmak, sürdürmek o kadar kolay değildi. Diğer yandan ülkenin müzmin ekonomik sorunları, fakirlik, buna karşılık toplumun talep kârlığı ciddi bir baskı oluşturuyor ve gelen yönetimin tamamen halka rağmen işler yapması, yaparsa bunu sürdürmesi için Mısır veya Yemen'deki gibi bir formül bulabilmek o kadar kolay olmadı. Aslında aynı şey Tunus için de sözkonusu. Devrimin 10. Yılında Tunus'ta Cumhurbaşkanı marifetiyle yaşanan darbe şu ana kadar bu darbeyi yeni bir düzene, yeni bir duruma dönüştürecek bir desteğe kavuşamadı. Yani darbe yapmak kolay ama sürdürmenin çok zor olduğu gerçekle darbeci güçler ilk defa bu kadar zorlu bir biçimde yüzleşmiş oldular. O yüzden Sudan'da darbe için öne çıkan aktörlerin hemen çoğu muhtaç oldukları gücün kendilerini dışarıdan bir defalığına destekleyen aktörlerde değil, bizzat kendi halklarında olduğunu görerek o uluslararası güçlerden tamamen değilse bile görece özerkliklerini elde ettiler.

Tunus'ta devrimin açtığı yolda halkın oylarıyla işbaşına gelmiş bir Cumhurbaşkanının kendi varlık nedenini ortadan kaldırma pahasına bir darbe yoluna girişmesi de ayın akıbeti buluyor gibi. Adım adım kendi istibdadını elde etme yolunda gitmeye çalışsa bile yaptığı darbe sonucunda halka eskisine nazaran daha iyi bir alternatif sunamıyor olması, onu destekleyenlerin de finansal cimrilikleriyle birleştiğinde Tunus'taki karşı darbenin tam tersi bir gelişmeye vesile olması bile mümkün. Aslında Tunus ve Sudan'da uygulanan karşı devrimler, darbeciler tarafından siyasal İslam veya demokratik hareketlerin bir başarısızlığı olarak kullanılmak istense de günün sonunda iflas eden darbeci hevesten başkası olmuyor, olmayacak.

Bu Devrim hırsızlarının Mısır'da ve Yemen'de yaptıklarının bu iki ülkeyi nereye getirdikleri ortada. Zaten baştan da bu müdahaleleriy-

le bu ülkelere daha iyi bir hayat sunmak gibi bir iddiaları olmamıştı. Libya'da Hafter eliyle aynı şeyi yapmak istedikleri de biliniyor. Libya halkı nezdinde hiçbir karşılığı olmayan Hafter'e yaptıkları yatırım Türkiye müdahalesi ve Libya halkının gerçek temsilcilerinin direnişi karşısında tam bir fiyasko ile karşı karşıya kaldı.

Hatırlarsak, Libya'da iyi kötü yürümekte olan bir ulusal diyalog süreci devam ederken Mısır'daki darbenin hemen ardından, aynı devrim hırsızları tarafından kendisine sağlanan silahlı güç imkanlarıyla Libya'da yönetime el koyduğunu ilan etti. Kendisine bu ilanı yapmaya imkân veren tek şey eline tutuşturulmuş silahlardan ve hava gücünden başka bir şey değildi. Uluslararası toplum Libya halkının temsilcisi olarak Trablus'taki Ulusal İttifak Hükümetini tanıyordu ve hala onu tanıyor. Buna rağmen halk düzeyinde sahada kontrol edemediği Libya'nın bir kısmında silahlı gücüyle kontrolü sağlamış olan Hafter'in kanun, hukuk tanımaz tavrıyla Libya fiilen bölünmüş durumdaydı. Bir süre önce ise bu bölünmüşlüğü meşruiyet lehine değil, kendi zorbalığı lehine sona erdirmek üzere harekete geçti. Trablus'u işgal etmek üzere yola çıktı. Bu yolda Trablus hükümeti ve halkın temsilcileriyle bir diyalog falan aradığı yok, elinde silah bütün Libya halkını esir almaya çalışıyor.

Libya halkına vaat ettiği hiçbir iyi yönetim, istikrar, adil paylaşım, demokrasi, temsil falan da yok. Tek istediği Libya'nın tamamını işgal etmek, bunun için sivillere yaptığı saldırılarla şimdiye kadar yüzlerce insanın ölümüne binlerce insanın yaralanmasına on binlerce insanın da evlerini yurtlarını terk etmelerine yol açan savaş suçları dolayısıyla Uluslararası Ceza Mahkemesine şikâyet edildi, BM onun bu hareketinin kabul edilemez bir savaş suçu olduğunu duyurdu.

Ne var ki, bu savaş suçlusu bu suçunda yalnız değil. Onu açıkça azmettiren, destekleyen sadece Körfez ülkeleri değil, sözümona demokratik bir dünya da var. ABD ve Fransa tek gerekçesi silahlı gücü olan Hafter'in arkasında onun özgür bir halkın sivillerini öldürme pahasına esir almasına hiçbir itirazları yok.

Türkiye'ye 1915 yılındaki bir olaydan dolayı insanlık dersi vermeye cüret edenler, utanmadan bugün sadece biraz daha petrol için göz göre göre katliamlar yapan, bir halkı öldürmeye, kalanları esir almaya kalkan bir diktatör heveslesini destekliyor. Bir utanç konusu olarak bu olay bugünün Batı dünyasına yeter de artar bile.

Sonuç

Sonuçta, Arap Baharının onuncu yılında geldiğimiz nokta, hem darbeci eksenin kendi darbelerine bile sahip çıkamamaları dolayısıyla hem de halkların değişim, onur, özgürlük ve ekmek taleplerinin biteviye bastırılamayacağı gerçeğinin ikinci bahar rüzgarını estirmeye başlamış olduğudur.

Türkiye'nin Libya'da demokrasi ve özgür Libya halkı lehine yaptığı müdahale Bahar süreciyle birlikte Suriye'den sonra ilk defa doğrudan oynadığı bir rol olmuş oldu ve bu rolüyle dengede ciddi bir ağırlık oluşturmuş oldu. Arap ülkelerinin her birinin farklı koşulları olduğunu unutmamak gerekiyor ama hepsinde de yöneticilerle yönetenler arasında ciddi bir açıklık olduğu en tartışmasız gerçek. Bu açıklık ülkenin yönetiminde ciddi gerilimlerin kaynağı olmaya devam edecektir.

Bu ülkelerin hepsinde halkın değişim iradesi ve bu iradeye liderlik yapan aktörlerin karşı devrimci güçler karşısında şimdilik bir yenilgiye uğramış oldukları bir gerçek. Bu yenilgiyi bu güçlerin bitişi, tükenişi olarak okuyarak oradan kibirli bir zafer hikayesine yaslanmak mevcut iktidarların hâkim söylemi. Ancak her ülkenin kendi koşulları farklılaşsa da bu iradenin ve değişim taleplerinin tamamen tükenmeyeceğini görmek gerekiyor. Aslında değişime karşı seferber edilmiş darbeci güçleri göz önünde bulundurduğumuzda, mevcut statükonun ne kadar büyük bedellerle korunabildiğini ve bu durumun ne kadar sürdürülebilir olmaktan uzak olduğu da anlaşılır. Sadece Suriye'ye bakmak bunu görmek için yeterlidir. Suriye'de on yıldır her türlü baskıya, zulme, katliama ve thecire rağmen değişim talebinden vazgeçmeyen halka karşı galebe çalan bile hiçbir zaman Esad olmadı. Esad kendi başına olsa on defa devrilmiş olurdu. Ancak Esad'ı ve onun temsil ettiği uluslararası dengeleri korumak adına varını yoğunu ortaya koyan Rusya, İran, Fransa, BAE, SA ve diğer aktörlerin gizli veya açık, doğrudan veya dolaylı destekleri akıl almaz bir güç asimetrisi ortaya çıkarıyor. Bu aşırı asimetrik karşılaşma ve bu karşılaşma esnasında sahaya sürülen bütün varlıklar ve değerler bile statükocu güçlerin korkularının büyüklüğünü gösteriyor. Ancak Firavun'a karşı tarihi gerçeğin tekerrür etmesi mukadderdir: korkunun ecele bir faydası yoktur ve korkuların harekete geçirdiği tedbirler Firavun'un sonuna doğru giden yolun taşlarını döşer.